

GAZETELERDEKİ İNTİHAR HABERLERİNİN OKUYUCUYA NASIL YANSITILDIĞINA İLİŞKİN BİR ÇALIŞMA

Refa PALABİYİKOĞLU*, Semra AZIZOĞLU**
Seda HARAN**, Hülya ÖZAYAR***

Özet: Bu çalışmada 1993 yılına ait 6 yüksek traajli gazetede yayınlanan intihar ve intihar girişimi haberleri taranmış ve içerik analizi ile incelenmiştir. Haberler, habere konu olan kişiye, intihar davranışına ve habere verilmiş biçimine ait özellikler olmak üzere üç ayrı başlıkta ele alınmıştır.

Summary: In this study publicized suicide and suicide attempt news in 6 newspapers of 1993 were examined by using content analysis. News concerning suicide were evaluated in 3 groups, characteristic of the victim, suicidal behavior and some aspects of the story content.

GİRİŞ

İntihar davranışına medyanın etkisinin olup olmadığı geçmişten günümüze kadar tartışılan bir konudur. Basın yayın organlarında intihar olgusunun yer alması ve konunun sunulmuş biçiminin toplumdaki etkileri araştırmacı ve konuyla ilgili profesyonellerin uzun zaman ılığını çekmiştir. "Kitle iletişim araçlarında intihar konusunun ele alınması öğretici, özendirici olur mu?" sorusuna

yanıt bulabilmek amacıyla alanda birçok çalışma yapılmıştır (Motto 1967, Philips 1974, 1979, Litman 1981, Wasserman 1984, Berman 1987, Biblarz 1987, Stack 1990).

Tarihsel bir gelişim içinde intihar haberlerini yayınlayan gazetelere önce engelleyici tutumlar yerini ruh sağlığı profesyonellerinin basınla işbirliği yapma, önleme programlarında basın yayın organlarından yararlanma yönünde bir gelişim ve değişime bırakmıştır.

Ülkemizde de 1931 tarihli ve 1881 nolu matbuat kanunu ile intihar haberleri yasaklanmıştır. İntihar haberlerinin basılabilmesi için izin alınması koşulu aranmış, izin alınması halinde bile fotoğrafsız olması hukmu getirilmiştir. 1950 yılında Resmî Gazetede yayınlanan 5680 sayılı kanun ile bu madde değişikliğe uğramış, yasak yerine sınırlayıcı hükümler getirilmiş olup, bu madde halen yürürlükte bulunmaktadır. "Toplumı yönlendirici büyük bir güç olarak basın yayın organlarında intihar olgusunun yer alması öğretici, özendirici taklit davranışını provoke edebileceği için ulusal intihar oranları bundan etkilenecektir" görüşünden hareket ederek yapılan çalışmalar 3 grupta toplanabilir. Philips ve arkadaşlarının (1974, 1979) oluşturduğu birinci grupta yer alan çalışmalar, tekrarlayıcı bulgularıyla kitle iletişim araçlarının intihar oranları üzerinde oldukça etkili olduğunu saptamışlardır.

* Doç. Dr. (Psk.) A.U. Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi

** Uzm. Psk. A.U. Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi

*** Yük. Hem., A.U. Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi

Bu çalışmalar, metodolojik sorunlar taşıdığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. İkinci grupta yer alan çalışmalar, basın yayın organlarında intihar olgusunun sunulması ve intihar oranları arasında hiçbir ilişki saptayamamışlardır. Üçüncü grupta yer alan çalışmalar ise medya ile intihar istatistiklerinin ilişkisini kısmen destekleyen bulgular saptamışlardır (Biblarz 1987).

Kapsamlı bir çalışmada önlü kişilerin intihar haberlerinin ardından ulusal intihar istatistiklerinde bir artış olup olmadığı araştırılmıştır. Haberin yayınlanması ile o bölgede saptanan intihar oranlarındaki artış, basında o kişiye verilen önem, tekrarlı haber niteliği taşıması ve kişinin özelliklerinin haberde ayrıntılı yer alması ile açıklanmıştır (Wasserman 1984, Martin Kocmarek 1990). Basında intihar haberlerinin yer almasının etkileri konusunda diğer bir kısım çalışma da, intihar haberlerinin veriliş biçimi üzerinde durmuş ve intihar haberlerinin veriliş biçimini belirleyen yol gösterici yazılı kurallar oluşturmak suretiyle koruyucu ruh sağlığı alanında medyanın önemini vurgulamıştır (Sonneck ve ark. 1993).

Ülkemizde özellikle 1993'de ve 1994'ün ilk aylarında basın yayın organlarında saldırganlık, cinayet ve intiharı flaş haber yapıldığı dikkati çekmektedir. Bu konulardaki bazı haberlerin özendirici etkisi de açıkça görülmektedir. Buradan hareketle intihar ve intihar girişimi haberlerinin içeriği, vurgulanan özellikler konusunda bilgi sağlamak amacıyla farklı yayın politikası sürdüren gazeteler gözden geçirilmiştir.

YÖNTEM

Veriler tarama yoluyla elde edilmiştir. 1993 yılına ait yüksek trajik 6 gazetede (Hürriyet, Sabah, Milliyet, Tercüman, Cumhuriyet, Günaydın) yayınlanan intihar ve intihar girişimi haberleri taranmış ve içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Haberler, habere konu olan kişiye (sosyodemografik özellikler), intihar davranışına (intihar ve girişimde kullanılan yöntem, neden ve yer) ve haberin veriliş biçimine (sayfa, fotoğraf,

başlık, yorum) ait özellikler olmak üzere üç ayrı başlıkta ele alınmıştır ve haberde hangi özelliklerin vurgulandığı araştırılmıştır.

BULGULAR

Bir yılda 6 gazetede toplam 384 intihar ve girişim haberi yayınlanmıştır. İntihar ve girişim haberlerinin gazete ve aylara göre dağılımını veren Tablo I'de görüldüğü gibi 86 girişim haberine karşılık 298 intihar haberi yer almıştır.

İntihar haberlerinden 16'sı, girişim haberlerinde 4'ü tekrarlı haberdur ve değerlendirmelerde toplam 20 tekrarlı haber dikkate alınmamıştır. İntihar ve girişim haberlerinin sık yayımlandığı gazete Hürriyet (f=158) olup bunu 134 haber sayısı ile Sabah gazetesi izlemektedir. En düşük haber sayısı ise Cumhuriyet (f=7) gazetesindedir. İntihar ve girişim haberlerinin aylara göre dağılımına baktığımızda 1994'ün Aralık ayı toplam 65 haberle önde gelmektedir.

1- Haberlere Konu Olan Kişilerin Sosyodemografik Özelliklerine Ait Bulgular:

Habere konu olan kişilere ait sosyodemografik özellikler Tablo II'de gösterilmiştir.

Erkeklerle ait intihar ve girişim haberlerinin frekansı ve yüzdesi sırasıyla f=173 (%61.34); f=37 (%45.12)'dir. Kadınlara ait intihar ve girişim haberlerinin frekansı ve yüzdesi sırasıyla f=109 (%38.66); f=45 (%54.88)'dir. 15-25 yaş grubuna ait haberlerin sıklığı hem intihar (f=99, %35.10) hem girişimlerde (f=37; %45.13) diğer yaş gruplarından oran olarak daha yüksektir. Gerek intihar (f=102; %36.17) gerekse girişimlerde (f=26; %31.70) evlilerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Mesleğe ve çocuk sayısına ilişkin değerlendirmelerde hem intihar hem de girişim haberlerinde mesleğin ve çocuk sayısının genellikle bildirilmediği görülmektedir (f=136; %37.36; f=182; %50.00). Mesleğin her iki grup için bildirildiği durumda da memurların (f=56; %15.38) önde geldiği ve bunu serbest meslek sahiplerinin (f=49; %13.46) izlediği saptanmıştır.

TABLO 1: İNTİHAR VE GİRİŞİM HABERLERİNİN GAZETE VE AYLARA GÖRE DAĞILIMI

AYLAR	OCAK		ŞUBAT		MART		NİSAN		MAYIS		HAZ.		TEM.		AĞUS.		EYL.		EKİM		KASIM		ARALIK		GEN. TOP.		
	GAZET.	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	İNT. GIR	
Hürriyet	Asıl	3	2	3	4	4	-	14	3	16	2	6	1	7	1	2	-	4	-	-	-	5	2	14	9	117	41
	Ek	1	2	5	4	1	1	4	2	6	2	3	2	9	-	5	-	-	2	-	-	1	1	4	1		
Sabah		4	2	2	1	11	2	6	2	7	2	6	1	11	2	17	5	17	-	4	-	8	3	11	10	104	30
Milliyet		2	2	2	-	6	-	4	2	4	1	7	1	1	-	1	-	2	-	-	-	2	-	5	5	36	11
Tercüman		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	4	1
Cumhuriyet		-	-	-	-	1	-	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Günaydın		1	-	-	-	-	-	2	-	2	-	5	1	-	-	3	-	2	-	-	-	10	2	5	-	30	3
Toplam		11	8	12	9	23	3	33	9	36	7	28	6	31	3	29	5	26	2	4	-	26	8	39	26	298	86
Gen. Top.		19		21		26		42		43		34		34		34		28		4		34		65		384	

* Tekrarlı İntihar Haberi Sayısı; 16
Tekrarlı Girişim Haberi Sayısı; 4

TABLO II. İNTİHAR VE GİRİŞİMDE BULUNANLARIN SOSYO-DEMOGRAFIK ÖZELLİKLERİ

DEMOGRAFIK ÖZELLİKLER	İntihar n=282 (%)	Girişim n=82 (%)	Genel Toplam n=364 (%)	
Yaş	15-25	99 (35.10)	37 (45.13)	136 (37.36)
	26-35	41 (14.53)	19 (23.18)	60 (16.48)
	36-45	55 (19.50)	5 (6.09)	60 (16.48)
	46 ↑	34 (12.06)	2 (2.43)	36 (9.89)
	Belirsiz	53 (18.81)	19 (23.17)	72 (19.79)
Cinsiyet	Kadın	109 (38.66)	45 (54.88)	154 (42.31)
	Erkek	173 (61.34)	37 (45.12)	210 (57.69)
Medeni Durumu	Evli	102 (36.17)	26 (31.70)	128 (35.17)
	Boşanmış	15 (5.32)	4 (4.88)	19 (5.23)
	Bekar	60 (21.27)	14 (17.08)	74 (20.32)
	Dul	10 (3.55)	-	10 (2.75)
	Belirsiz	95 (33.69)	38 (46.34)	133 (36.53)
Meslek	İşçi	25 (8.88)	2 (2.44)	27 (7.43)
	Memur	43 (15.25)	13 (15.86)	56 (15.38)
	Serbest	41 (14.54)	8 (9.76)	49 (13.46)
	Ev Hanımı	20 (7.09)	1 (1.22)	21 (5.77)
	Öğrenci	36 (12.77)	12 (14.63)	48 (13.18)
	Emekli	10 (3.54)	-	10 (2.75)
	İşsiz	12 (4.25)	5 (6.09)	17 (4.67)
	Belirsiz	95 (33.68)	41 (50.00)	136 (37.36)
Çocuk Sayısı	Çocuksuz	69 (24.47)	19 (23.17)	88 (24.17)
	1-3	63 (22.34)	16 (19.51)	79 (21.70)
	4-6	8 (2.85)	-	8 (2.20)
	5 ↑	6 (2.12)	1 (1.22)	7 (1.93)
	Belirsiz	136 (48.22)	46 (56.10)	182 (50.00)

* Tekrarlı İntihar Haberi Sayısı; 16
Tekrarlı Girişim Haberi Sayısı; 4

2- İntihar Davranışına Ait Bulgular

İntihar ve girişimde kullanılan yöntemlerden ilk sırayı intihar için ası (f=87; %30.85), girişim için (f=32; %39.02) atlama oluşturmaktadır (Tablo III). İntihar (f=110; %39.01) ve girişimlerin (f=30; %36.59) evde ve bir başkası yokken gerçekleştirildiği bildirilmiştir (Tablo IV). Haberlerde intihara neden olarak ilk sırayı psikiyatrik bozukluk (f=61; %21.64) girişime neden olarak ilk sırayı aile geçimsizliği (f=24; %29.36) oluşturmaktadır (Tablo V).

3- İntihar ve İntihar Girişimi Haberlerinin Yayınlanma Biçimine Ait Bulgular:

İntihar haberlerinin çoğunluğunun geçmişe ait (f=150; %78.75) renkli fotoğraflı (f=159; %83.68) haber başlığı küçük punto (f=184; %65.24) ve intihar ifadesini içermeyenlerden (f=147; %52.13)

TABLO III: İNTİHAR VE GİRİŞİMDE KULLANILAN YÖNTEM

YÖNTEM	İntihar n=282 (%)	Girişim n=82 (%)	Genel Toplam n=364 (%)
Ası	87 (30.85)	5 (6.10)	92 (25.27)
İlaç	6 (2.12)	22 (26.82)	28 (7.70)
Kimyasal Madde	20 (7.10)	6 (7.32)	26 (7.14)
Alkol	- (-)	- (-)	- (-)
Silah	62 (21.99)	6 (7.32)	68 (18.68)
Atlama	73 (25.89)	32 (39.02)	105 (28.85)
Kesi	7 (2.48)	2 (2.44)	9 (2.47)
Yakma	1 (0.35)	3 (3.66)	4 (1.10)
Boğulma	2 (0.71)	- (-)	2 (0.55)
Hareket Halindeki Araçın Önüne Atlama	7 (2.48)	- (-)	7 (1.92)
Birden fazla araç	7 (2.48)	6 (7.32)	13 (3.57)
Belirsiz	10 (3.55)	- (-)	10 (2.75)

TABLO IV: İNTİHAR VE GİRİŞİMDE BULUNAN YER

YER	İntihar n=282 (%)	Girişim n=82 (%)	Genel Toplam n=364 (%)
Evde yalnız	110 (39.01)	30 (36.59)	140 (38.46)
Evde biri varken	27 (9.57)	9 (10.98)	36 (9.89)
Başkasının evi	14 (4.96)	- (-)	14 (3.85)
İşyeri	18 (6.38)	6 (7.32)	24 (6.59)
Açık Alan Genel Yerler (Hast. Okul, Hapis)	66 (23.41)	27 (32.93)	93 (25.55)
Belirsiz	21 (7.45)	5 (6.09)	26 (7.14)
Belirsiz	26 (9.22)	5 (6.09)	31 (8.52)

TABLO V: İNTİHAR VE GİRİŞİM NEDENLERİ

NEDENLER	İntihar n=282 (%)	Girişim n=82 (%)	Genel Toplam n=364 (%)
Ekonomik ve İstisizlik	25 (8.86)	11 (13.42)	36 (9.90)
Alkol-Kumar Uyuşturucu	3 (1.06)	2 (2.44)	5 (1.37)
Bunalmı Psikiyatrik Bozukluk	61 (21.64)	9 (10.97)	70 (19.23)
Aşk	40 (14.18)	9 (10.97)	49 (13.46)
Aile Geçimsizliği	44 (15.61)	24 (29.26)	68 (18.68)
Başarısızlık (Okul, İş)	3 (1.06)	6 (7.31)	9 (2.47)
Kayıp (Ölüm-Ayrılık)	32 (11.35)	5 (6.11)	37 (10.16)
Hastalık	20 (7.10)	- (-)	20 (5.50)
Taktit	3 (1.06)	1 (1.22)	4 (1.10)
Cinsel Sorun	3 (1.06)	- (-)	3 (0.82)
Protesto-Hapis	- (-)	- (-)	- (-)
Yalnızlık	4 (1.43)	3 (3.66)	7 (1.92)
Birini Öldürme Sonrası	1 (0.35)	- (-)	1 (0.27)
Belirsiz	43 (15.24)	12 (14.64)	55 (15.12)

oluştugu ve 1-3. sayfada (f=180; %63.83) yer aldığı görülmektedir.

Girişim haberlerinin yayınlanma biçimine bakıldığında da çoğunluğunun olaya ait (f=50; %80.65) renkli fotoğrafı (f=51; %82.26) haber başlığı küçük punto (f=55; %67.07) ve intihar ifadesini içermeyenlerden (f=48; %58.54) oluştuğu ve 1-3. sayfada (f=69; %84.15) yer aldığı görülmektedir (Tablo VI).

Tablo VI: İNTİHAR VE GİRİŞİM HABERLERİNİN YAYINLANMA BİÇİMİ

YAYINLANMA BİÇİMİ	İntihar n=282 (%)	Girişim n=82 (%)	Genel Toplam n=364 (%)
I. A. Fotoğraflı			
a. Olaya ait fot.	16 (8.42)	50 (80.65)	66 (26.20)
b. Geçmişe ait fot.	150 (78.95)	8 (12.90)	158 (62.69)
c. Olaya ve Geçmişe ait fot.	24 (12.63)	4 (6.45)	28 (11.11)
Toplam	190 (67.38)	62 (75.61)	252 (62.23)
I. B. Fotoğraflı			
a. Renkli fot.	159 (83.68)	51 (82.26)	210 (83.33)
b. Renksiz fot.	31 (16.32)	11 (17.74)	42 (16.67)
Toplam	190 (67.38)	62 (75.61)	252 (62.23)
II. Fotoğrafsız	92 (32.62)	20 (24.39)	112 (30.77)
III. Haber Başlığı			
a. Büyük Punto	98 (34.76)	27 (32.93)	125 (34.34)
b. Küçük Punto	184 (65.24)	55 (67.07)	239 (65.66)
IV. Haber Başlığında İntihar İfadesi			
a. Var	135 (47.87)	34 (41.46)	169 (46.43)
b. Yok	147 (52.13)	48 (58.54)	195 (53.57)
V. Haber sayfası			
a. 1-3	180 (63.83)	69 (84.15)	249 (68.41)
b. İç sayfa	83 (29.43)	7 (8.53)	90 (24.72)
c. Son sayfa	4 (1.42)	3 (3.66)	7 (1.92)
d. Birden fazla sayfa	15 (5.32)	3 (3.66)	18 (4.95)

Haberlere ilişkin değerlendirmeler sonucu elde edilen ve üç başlıkta toplanan bulgular dışında, haber başlıklarının çarpıcılığı da ayrıca değerlendirilmiştir. Haber başlıklarının sunuluşuna ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

"Öfke intiharı"

"İntihar mucizesi"

"Nişanlısının evinin önünde kendini astı"

"PKK'ye öfkelenip çatıya çıktı"

"Birleştiren intihar"

"Çatıda pazarlık"

"Zayıf alınca intihar etti"

"Sevgilisi önünde intihar dramı"

"El ele intihar"

"Ölümü seçtiler"

"Tıp öğrencisi akıncı genç mezarlıkta intihar etti"

TARTIŞMA

Medya, belirli araçlar yardımı ile karşımıza bir dünya ve bu dünyaya ait imgeler ve görüntüler sunar. Kitle iletişim araçları güçlü bir ikna ve yönlendirme etkisine sahiptir. Bu açıdan bakıldığında medyada verilen haberlerin dengeli, normal ve tarafsız olması beklenir. Konu ruh sağlığı olduğunda haberin nasıl verileceği üzerinde durulması gereken bir konudur. Dördüncü güç olarak anılan kitle iletişim araçlarının toplumu yönlendirmek açısından gücü bilinmektedir. Ancak bu gücünün bilgilendirme rolü ile sınırlı kalmasının ötesinde öğretici rolünde dikkate alınması gereklidir.

Ruh sağlığı ve bozuklukları alanında intihar davranışı yaşamı tehdit eden, çok yönlü bir olgudur. Bu çok yönlü davranışta medyanın sorumluluğu ve rolü önem kazanmıştır (Martin Kocmarek 1993).

İntihar olgusu ile medya ilişkisine tarihsel bir gelişim içinde baktığımızda gerek toplumsal kuruluşların gerekse bilim adamlarının farklı yaklaşımları ve çözümleri görülmektedir. Günümüze kadar basın yayın organlarında intihar haberlerinin verilmesinin yasaklanması, engellenmesinden başlayarak, intiharı önleme programlarında medyadan yararlanmaya doğru bir gelişim ve değişim süreci gözlenmektedir.

Bu çalışmada da gazetelerde yayınlanan intihar ve intihar girişimi haberleri gözden geçirilmiştir.

1 yıllık 6 gazetenin intihar davranışına ilişkin haberleri gözden geçirildiğinde bu haberlerin en sık yer aldığı gazetenin Hürriyet ve Sabah gazetesi olduğu saptanmıştır. Bu iki gazeteye karşılık diğer dört gazetede bu haberlerin sık yer almadığı gözlenmektedir. 1989'da Sayıl ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada bu iki gazetenin yine intihar haberlerine yer veren iki gazete olduğu bildirilmiştir. Bu da gazetelerin yayın politikası ile ilgili görünmektedir.

Medya açısından kötü haberin haber değeri daha fazladır. Ancak medya bir olayın içindeki olguları öne çıkarıp, kendi hikaye etme tarzı içinde aktarmaktadır (Akarcalı 1994). Bilginin aktarımı, haberin verilip verilmeyeceği, nasıl verileceği medya sorumluları ile ilişkili görünmektedir. Bu noktada haberin nasıl verileceği, vurgulanacak olaylar konusunda titiz bir seçim gereklidir. İntihar girişimlerinde taklit etme ve bulaşıcı özelliği bilindiğinden titiz bir tavrın gerekliliği açıktır kanısındayız.

İntihar davranışına ilişkin haberlerin bir yıl içinde aylara göre dağılımına baktığımızda Nisan, Mayıs ve Aralık aylarında haber sıklığının yüksek olduğu görülmektedir. Aralık ayı intihar haberlerinin en sık yayınlandığı aydır. Bu çalışmanın bulgularında sunulmamış olmakla birlikte Aralık 1993'deki artışın Ocak 1994'de de devam ettiği görülmüştür. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre intihar oranlarının en yüksek olduğu aylar yaz aylarıdır (DİE 1992). DİE verileri temel alındığında haberlere yansıyan intihar oranlarında bir artıştan daha çok, basının ilgisinin bu alana yöneldiğini söylemek mümkündür.

Her ne kadar haber içeriğine ilişkin bulgularda ekonomik ve işsizlik nedeniyle intihar eden ya da intihar girişiminde bulunanlar sıralamada başta yer almamış olmakla birlikte ekonomik dalgalanmanın yaşandığı bu aylarda yazılı basının ilgisi bu alana çekilmiş olabilir." Borsada kaybetti, hayatına son verdi" "Borçlarını ödeyemeyince intihar etti" başlıkları basında yer almıştır. Yine aynı aylarda işsizliği protesto, ailesinin geçimini sağlayamadığı

gereğesiyle yüksek yerlere çıkararak atlama tehdidinde bulunan kişilerin fotoğraflarıyla yazılı basında ve televizyonda pazarlığın sunumunun yer aldığı bilinmektedir. Görsel ve yazılı basının bu ilgisinin yol gösterici olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İntihar oranlarının toplumsal olgulardan, ekonomik krizlerden etkilendiği bir gerçektir. Ancak ekonomik nedenler ile intihar davranışı arasında doğrudan bir ilişki kurmak toplumu yanlış bilgilendirmek olacaktır.

Gazetelerde intihar haberlerine konu olan kişiye ait, yaş, cinsiyet, medeni durum, meslek ve sorun alanları gibi bulgular verildiğinde, bu özelliklere benzer özelliklere sahip okuyucuların bu haberlerden etkilenme olasılığı artmaktadır (Philips 1974, 1987; Biblarz 1987). Bu açıdan bakıldığında demografik bilgilere ilişkin ayrıntının haberlerde yer almadığı söylenebilir. Ancak haber içeriğinde yer alan dramatik nitelik ve intihar davranışının flaş haber yapılması okuyucunun ruh sağlığı üzerinde etkili olacaktır.

İntihar ve girişim haberlerine konu olan 15-25 yaş grubundaki gençlerdir. Yine gençler etkilenmeye en açık gruptur. Literatür gerek intihar gerekse girişim açısından gençlerin risk grubu oluşturduğuna işaret etmektedir (Palabıyıköçlü 1992, Sayıl ve ark. 1993). Haberlerde ölümle sonuçlanan girişimlerin ası ve atlama yolu ile gerçekleştirildiğinin bildirilmesi, bir anlamda kullanılacak yöntem konusunda bilgilendirme özelliği taşımaktadır. Bu bilgilendirmenin olası olumsuz sonuçlarını dengeleyebilmek amacıyla bir önlem alınmadığında etkilenmeye açık ve kriz içindeki kişilere bu bilgi ile bir çözüm yolu gösterilmektedir.

Bulgularda intihar davranışına ilişkin haber içeriğinde "bunalım" kelimesi ile ruhsal bozukluğa atıfta bulunulmaktadır ya da kişinin ruhsal tedavi görüyor olması vurgulanmaktadır. Bu da okuyucuyu her ruhsal bozukluğu olanın intihar etme potansiyeli olduğu sonucuna götürebilir ya da ruhsal sorunu olanların intihar ya da girişimde bulunması olağan, alışıldık bir davranıştır mesajı

taşıyabilir. Sorunları olan, etkilenmeye açık bir gruba intihar davranışının bir çözüm yolu olarak gösterilmesinin yanısıra ruhsal bozukluk ve tedavisine ilişkin tutumların da bu sunum tarzından etkilenmesi kaçınılmazdır.

Yayınlanma biçimi konusunda intihar ve girişim haberlerinde farklılıklar saptanmıştır. Girişim haberlerinde olaya ait fotoğraf yer alırken intihar haberlerinde geçmişe ait ya da aile üyelerinden biri ile ve kişinin hayatındaki önemli ve mutlu anına ait bir fotoğraf yer almaktadır. İntihar haberlerinin çoğunluğu renkli-fotoğraflı 1. yada 3. sayfada ve çarpıcı başlıklarla verilmektedir. Haber başlıklarının çarpıcılığı ise oldukça olumsuz mesajlar taşımaktadır. Özellikle karşı cinsle ilişkiler konusunda "el ele intihar", "birleştiren intihar" başlıkları yanlış çözümler göstermek ve yol gösterici özelliği ile düşündürücüdür.

Palabıyıköglü ve arkadaşları (1994), intihar haberlerinin verilmiş biçimine ilişkin okuyucunun tutumlarını araştıran ve bu çalışma ile karşılaştırma imkanı veren bir başka çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada gazetelerde intihar davranışına ilişkin haberlerin dramatize edilmeden, yorumsuz intihar davranışı konusunda yanlış bilgilere yol açmayan kısa bilgi halinde iç sayfalarda ve fotoğrafsız yer alması yönünde tutumlar bildirildiği saptanmıştır. Bu çalışmada da haberlerin verilmiş biçiminin okuyucunun tutumlarına uygun biçimde verildiğini söylemek mümkün değildir. Bu çalışmanın bulguları, gazetelerin okuyucuyu bilgilendirmeyi temel alırken, toplumun ruh sağlığını korumaya yönelik bir tutumu benimsemesinin gereğini de ortaya koymaktadır. Ruh sağlığını etkileyeceği düşünülen özellikler olarak haberlerin verilmiş biçimine ve haberin yarattığı zorlanmayı ve taklit edilebilme özelliğini

azaltan bir sunumun yapılmasına dikkat edilmesi önem taşımaktadır.

Motivasyonlara vurgu, intihar davranışının cesur ve onaylanan bir tavır olarak verilmesi haberin özendirici etkisini artıracaktır. İntihar yöntemlerinin ayrıntılı verilmesi ise yol gösterici olacaktır. Ayrıca intihar haberlerinin verilmiş biçiminin intihardan ölen kişilerin yakınları üzerinde de olumsuz etkileri olduğu düşünülmektedir. Ölen kişilerin yakınları olarak bu kişiler, bu haberler nedeniyle, intiharla ölümün ardından yaşanan yoğun duygulara ek olarak çevrenin tepkileri ile de başetme durumuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. İntiharla ölen kişinin yakınları yoksunluk yanında utanç, suçluluk ve öfke gibi kişinin ruhsal dünyasını olumsuz yönde etkileyen duygular yaşamaktadırlar. Bu durumda intihar haberlerinin ruh sağlığını etkileyeceği düşünülen özellikleri dikkate alınmadan yayınlanmasının ölenin yakınlarının bu olumsuz duygularını şiddetlendireceğini söylemek olasıdır.

Bu çalışma ile elde edilen diğer bir bulgu da, çoğunlukla ölen kişinin aile üyeleri ile birlikte daha önceden çekilmiş fotoğraflarının yayınlanıyor olmasıdır. Bu durumun bu fotoğrafların hayatta kalan aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerini gözardı etmesinin yanısıra kişilerin gizlilik hakkını da zedelediği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın bulgularına göre, intihar haberlerinin mevcut yayınlanma biçimine bir sınırlama getirilmesinin gereği açıktır. Bu konuda basın mensuplarına büyük sorumluluk düştüğü kanısındayız. Öte yandan ruh sağlığı profesyonelleri ile medya sorumlularının koruyucu ruh sağlığı ilkeleri doğrultusunda ortak bir tutumda birleşmeleri ve anlaşmalarının önemini vurgulamanın yararlı olduğu kanısındayız.

KAYNAKLAR

Akarcalı S (1994) Terör ve medyanın sorumluluğu A Ü Haberler, Mart-Nisan, 22-24

Berman A (1987) Fictional depiction of suicide in television films and imitation effects. *American Journal of Psychiatry*, 145 982-986

Biblarz A (1987) Imitation and suicide, A review of recent

studies R Yufit (ed) *Proceedings of the AAS and IASP*. San Francisco. 451-452

DİE (1992) İntihar İstatistikleri Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara

Litman SK (1981) The role of the press in the control of suicide epidemics in Soubrien J.J. Vedrine (eds) *Suicide and Depression* Pergamon Press Paris, 168-170

Martin D, Kocmarek I, Gertrudge S (1990) Suicide and the Media Suicide Prevention Hamilton and District Council on Suicide Prevention

Motto J (1967) Suicide and suggestibility-The role of the press American Journal of Psychiatry, 124 2, 156-160

Palabıykoğlu R (1992) Krize Mdahale Merkezi'nin alışmalarının bir yıllık değerlendirilmesi Kriz Dergisi Cilt 1, Sayı 1 Sy 13-16 Ankara

Palabıykoğlu R, Hovardaođlu S, Azızoğlu S (1994) Gazetelerde ıkan intihar haberlerine karşı tutumlar Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi Baskıda

Philips DP (1974) The influence of suggestion on suicide substantive and theoretical implications of the Werther effect American Sociological Review, 39 340-354

Philips DP (1979) Suicide motor vehicle fatalities, and the mass media Evidence toward a theory of suggestion American Journal of sociology 84, 5, 1150-1174

Philips DP (1987) Suicide and the mass media in R Yufit (ed) Proceedings of the AAS and IASP Congress, San Francisco

Resmı Gazete, 24 7 1950 tarih ve 7561 sayı

Sayı I, Grakar L, (1989) 1988 yılı iensinde 4 gazeteye (Tercüman, Cumhuriyet, Hrnyet, Sabah) yansıyan intihar olayları üstüne bir alışma XXV Ulusal Psikiyatri ve Nöroloji Bilimler Kongresi, 15-23 Ekim, Mersin

Sayı I, Oral A, Güney S, Ayhan N, Ayhan , Devnımcı H (1993) Ankara'da intihar gırşımları üzerine bir alışma Kriz Dergisi 1 (2) 56-61 A  Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi

Stack S (1990) Media impacts on suicide in D Lester (ed) current concepts of suicide The Charles Press Publishers, Philadelphia

Sonneck G, Etzersdorfer E, Nogel-Kuess S (1993) Imitation effect in suicidal behaviour 'Subway Suicides in Vienne (1980-1990) K Bohme, R Frey toy, H Wedler (eds) Suicidal Behavior, S Roderer Verlag, Rogensburg, 660-662

Wasserman I (1984) Imitation and suicide A reexamination of the Werther effect American Sociological Review 49, 427-436